

KÖZMŰVELŐDÉS

Felelős szerkesztő: Wagner Sándor.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztári-, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak (Papp György) küldendők

Megjelenik minden csütörtökön.

Az előfizetés díjai:

Egész évre	—	—	—	—	—	8	Kor
Félévre	—	—	—	—	—	4	.
Negyedévre	—	—	—	—	—	2	.

— Hirdetések díjszabás szerint.

Katholikus Népszövetség.

A világtörténelem irányítására hivatott nagy eszmék mindig akkor kezdik meg évszázadokra szóló munkájukat, a mikor megtalálják azon szerveket, melyeknek segítségével hozzáférhetnek az átalakítandó nemzet vagy társadalom minden rétegéhez.

Valamint az őserdők százados faóriásai, a társadalom hatalmas szervezetei is a talaj minden kis nyílásába beható hajszálgyökerek munkája által élnek és virulnak s munkájuk addig eredményes, hatásuk addig tart, amíg a hajszálgyökereknek, ezeknek a szegényt és gazdagot, urat és pórt egyaránt szolgáló, egyformán felhasználó szerveknek működése az eredeti gondolattól el nem tér s a megmunkálás alá vett társadalom szükségleteihez szorosan alkalmazkodik.

A világtörténelem irányításában eddig szereplő nagy eszmék közül egy sem veteledhetik a katholicizmussal. Ami körülöttünk ma jó, nemes, felemelő, az mind Jézus Krisztus tanainak hatása alatt született és fejlődött. Állami élet, társadalmi rend, emberbaráti intézmények, tudomány, művészet, irodalom mind az egyház emelőin nőtték nagyra s lettek a modern ember és a modern társadalom életének nélkülözhetetlen alkatrészeivé.

Az emberi elme alkotásainak fejlődésével, a tudományok előhaladásával kapcsolatos emberi gőg és büszkeség terjedésével azonban azt látjuk, hogy annak az egész világot jótékonyan beárnyázó évezredes faóriásnak hajszálgyökereit élősdieknek ezrei lepik el s az Isten áldotta földnek és népének erejét, szeretetét, ragaszkodását mérges gyümölcsöket termő, vad növényeknek gyökerei nyomják el.

Képlet nélkül szólva keresztényellenes, hazát és vallást nem ismerő elvek és intézmények férköznek nemzetünk lelkéhez, s ezen elveknek és intézményeknek hirdetői a néppel való foglalkozásnak, a nép bajain való könnyítésnek, fájdalomba való résztvevő együttérzésnek ugyanazon eszközeivel kísérleteznek, a mellyel hajdan az egyház vált a világ mesterévé és boldogítójává.

Aki nemzetét és katolikus vallását szereti s aki ezen kultúra és boldogság teremtésére képes egyetlen világtörténelmi tényezőnek jelentőségét kellőképpen ismeri, nem nézheti összetett kézzel a régi, kipróbált értékeknek e főnkretételét; nem tűrheti, hogy informális hatalmak csak azért vegyenek erőt az örök igazság hirdetőjén és képviselőjén, mivel azoknak eszközei korszerűbbek s jobban illenek a XX-ik század társadalmához, mint az eddig működő katolikus szervezetek. Az anyaszentegyháznak mindig abban rejlett egyik legfőbb ereje, hogy a lényegtelen, húsba nem vágó külsőségeket minden nehézség nélkül alkalmazta a változó korok változó kívánalmaihoz, lehetetlen tehát eltűnnünk, hogy éppen ma, a nagy harcok, a nagy átalakulások küszöbén szenvedjünk vereséget eszközeink, fegyvereink korszerűtlensége miatt.

Ha elődeink találtak alkalmas eszközöket s tudtak alkotni hatalmas szervezeteket, melyeknek segítségével érvényesült a katolikus elv az állami és társadalmi élet minden rétegében, az oktatás minden fokán, a művészetek és tudományok minden ágazatában; ha régen megtudták találni a módját annak, hogy a túlnyomó katolikus többségek fölött ne rendelkezzenek tanainkat gyűlölő, elnyomásunkra fanatikus kiszámítottsággal törő törpe minoritások — megtaláljuk mindezen eredmények kivívásának eszközeit ma is, csak nyitott szemmel nézzük korunkat, amint nézték elődeink is a magukét s a jóknak fölismeret fegyverek forgatásában vezessen bennünket ugyanaz a hev és buzgóság, amely vezette a keresztes vitézeket, a kulturát teremtő szerzeteseket, a törökverő Hunyadiakat s a Pázmány Pétereket és Lippai Györgyöket.

Ezeket az elveket akarja megvalósítani a katholicizmus s a korszerűség kívánalmait akarja egyesíteni a magyar katholicizmus restaurációjának legújabb s — ha nemzetünk restaurációra egyáltalában képes — annak hamarosan legerősebb szerve: a Katholikus Népszövetség. Olyan szervezetnek készül ez, mely egyesítheti az összes magyar

katholikusokat s amely éppen ezért védelmezője, harcosa lenne a katholicizmus gondolatának az állami és társadalmi élet, az irodalom, tudomány, művészet, ipar, gazdaság és kereskedelem minden ágazatában. A magyar katolikusok egyesítésére égető szükség van, mert szervezetlenségünk és egyenlenségünk már eddig is számtalan jogunkat, egész társadalmi osztályok boldogulását, elveinknek tömérdek lehetséges téren való érvényesítését engedte oda prédául hozzánk képest csekély számú, de szervezett ellenségeinknek.

A Katholikus Népszövetség be akarja vinni a katholicizmus gondolatát az állami élet minden helyzetébe és vonatkozásába. Az a célja, hogy a katholicizmus, a magyar katolikusok számbeli túlsúlyának s a magyar katholicizmus múltjának megfelelően, mindenütt érvényesüljön. Nem akarjuk tovább tűrni, hogy a közvagyon felhasználásával továbbra is antichristianus irányzatok tápláltassanak, nem akarjuk eltűnni, hogy katolikus alapjainkon ellenségeink lépegedjenek s gyűjtsék az erőt az ellenünk folyó s napról-napra hevesebb való küzdelemhez. Nem sértjük senkinek a jogát, de a magunkéhoz sem engedünk rabló szándékkal senkit hozzányulni.

Nagy céljaink elérésére, az összes katolikusok egy táborba gyűjtésére felhasználja a Népszövetség a propagandának mindazon eszközeit, amelyek nemes céljaival, ami kis magyar világunk átalakítására, nemesebb tételére törő terveivel megegyeznek. Szabad tanítással, értékekkel, a katolikus szellemű hírlapok támogatásával és terjesztésével, röpiratok kiadásával tájékoztatja tagjait gazdasági és erkölcsi bajain okairól és orvosságairól, a politikai és társadalmi élet bennünket érdeklő eseményeiről és feladatairól. Kioktat a gazdasági és szövetkezeti ügyekről; tanácsal, közbenjárással, segítséggel szolgál hitel, fogyasztási, gazdasági és egyéb szövetkezetek felállításában. Irodákat szervez, ahol a Népszövetség tagjai közigazgatási-, gyám-, adó-, katonai és egyéb ügyekben ingyen felvilágosítást nyernek.

Védelmet nyújt tehát a közigazgatási sérelmek és közgazdasági bajok ellen s minden lehető eszközzel segíti tagjait, hogy úgy az anyagi, mint a szellemi boldogulás terén minél nagyobb előhaladást tegyenek.

A nemzeti élet minden részletére kiterjeszkedő szervezetnek készül a Katolikus Népszövetség. Bővizű forrásnak, amelynek vize felrisszítja s megtisztítja a magyar közéletet; a kölcsönös segítségadás kimeríthetetlen fegyvertárának; a jövőendő Magyarország nevelőjének; a jóra vezérlő kalauzának. Hajszályökereivel be akarja hálózni az egész magyar társadalom talaját, hogy azután hatalmas lombkoronájának árnyéka s nemes gyümölcsei is az egész magyar katolicizmusnak és szeretett hazánknak szolgáljanak táplálékkal és védelemmel.

Álljon a Népszövetség zászlaja alá minden becsületes s közügyeink iránt csak egy kicsit érdeklődő katolikus s ha az ide sorakozók a Népszövetség terjesztésében csak századrészt fejtik is ki annak a buzgalomnak, melyet az ügy megérdemel, akkor a Népszövetség virulni fog s vele virul a magyar katolicizmus!

El Lourdes-ba!

Leiki szemeim előtt áll a fenséges bazilika, melyet a Szűz Anya kívánságára, az egész világ összes katolikusai emeltek a szép Massabiellei sziklák fölé a megjelenés barlangjának közvetlen tetejére.

Fülembe cseng az ezer beteg forró, bizalommaltejes, hangos imája: „Mária gyógyíts meg!” „Ha akarod, én meggyógyulok!” s meggyógyulva magasztalja Mariát: „Magnificat anima mea Dominum!” Ott hömpölyög a husz-harmincezer egyházi és világi férfi zarándok mindenféle arcszín vegyülékével; mindannyian égő gyertyával kezükben átvonulnak a megjelenés oltára és szobra előtt a csodás gyógyforrás-füvés és imaházak előtt végig a Rozálium templom nagyságos terére s buzgó áhitattal éneklék az Oltáriszentség előtt: „Tantum ergo — Sacramentum . . .”

Ismét új jelenet: „Processim aux flambeaux” az éjjeli gyertyás menet, midőn 4000—6000 zarándok estve a barlangból (Glotta) fel a bazilikába s onnan le a Rozálium terére hullámszik. Az ezernyi gyertya tovaladó fénye, a tüztengerként sugárzó bazilika, a tiszta szivből fakadó anyagi Ave! Ave! Ave Maria! énekek hullámzása. Oh fenséges! oh isteni jelenet!

És most áll meg te messzevidékről jött zarándok és hallgasd azt az égbe felható „Credo“-t, mit oly harmónikus szépséggel, ütemszűrűleg énekel az a sok-sok ezer keresztény, hogy itt a Mária lábánál nyilvánosan tegyen szent hitéről vallomást: „Hiszek az egy Istenben, menynek és földnek teremőjében.” Soha, soha szebben énekelni nem hallottam.

Lásd annak az ártatlan, meghurcolt, eszelősnek gúnyolt molnárlánykának lakását, tárgyait, leveleit, ágát; szülőinek arcképeit, dolgozó malmát, eredeti valóságban meglevő berendezését; ugyanott a zsigerű Peyramele plebános arcképet, könyvtárát, sirját. Azt a fenséges Kálváriát, melynek alakjai Munkácsy, „Krisztus Pilátus előtti kép” csoportja után készültek.

Minden, minden csak a kegyeletre, áhitatra és buzgalomra int, figyelmeztet, hi és vonz.

Nem szólok most a fenséges hármastestű bazilika elragadó fényéről, pompájáról, hanem jer kedves zarándoktárs a megjelenés barlangjához, ahol 1858. február 11-én Bernadette a barlang fölött a sziklahasadekben csodaszép és tulvilági fénytől ragyogó női alakot látott, aki most hallgat.

Hallom a második megjelenésnél Bernadette szavait a „szép Asszonyhoz”: „Ha az Istentől jössz, akkor közelíts ide!” És a gyermek e szavaira a fenséges Szűz a szikla párkányára lejtött. Február 18-án tollal kezében látom Bernadettét, aki így szól a mennyei alakhoz: „Kedves asszony! Ha velem közölni akarsz valamit, légy oly jó: írd fel, hogy ki vagy és mit akarsz?” „Fölösleges — hangzik a válasz — azt felírnom, amit veled közölni akarok. Tedd meg csak nekem azt az örömet, hogy két heten át mindennap jöjj el ide.” És a kis leány eljárt: a csodák szaporodnak; a „szép asszony” templomot kíván ide: „Bűnbánatot!” „bűnbánatot!” „bűnbánatot!” kér; megered a Bethesda forrás s az ártatlan lány többszöri kérése után: „Oh! édes asszonyom, mond meg nekem, hogy ki vagy, mi a neved?” a megdicsőült alak az utolsó kérésre kinyitja összekuleszt kezét és olvasóját, melynek alabástrom fehérségű szemei aranylánccal voltak összefoglalva, jobb karjára csuszattatta. Azután kiterjesztve karjait és a föld felé bocsátva, azokat újra az ég felé emelte, honnét egykor ugyanazon a napon a mennyei hirmondó hozza alázállott és föld felé irányzott kimondhatatlan hálaérzetet mutató pillantással 1858. március 25-én e szavakat mondta: „Én vagyok a szeplőtelen fogantatás!”

A szeplőtelen Fogantatás, a lourdes-i kegyelmek eredetének és kincsének 50 éves jubileumán vagyunk. Kinek nem óhajtana a szíve oda? Oda a Mária lábához? Kinek lelke nem csüngen azon a gondolaton: Istenem! Istenem, segíts engem oda!

Tanuja voltam első lourdes-i zarándoklatom alkalmával Pesten, midőn a szegény asszony utolsó párnáját is elzalogosította azért, hogy szíve vágya az utolsó 10 koronát is meg hozza, hisz' úgy sines nekem — így szólt — azalatt arra szükségem.

Láttam a Bethsaidai 38 éves csodás gyógyulást; ittam azt a drága vizet, melynek ize ma is élénken velem van.

El Lourdes-ba kedves paptestvéreim! ha a Mária-kultusz akarjátok ismerni és ismertetni. Nem szabad egy papnak is lenni Erdélyben, a ki ne borulna Mária lábaihoz, s ott kérni magának és híveinek lelki kegyelmet. El minden rangú és rendű kath. hívő Lourdes ba, aki igaz tisztelője akar lenni Máriának; hisz' oly nagy szükségünk van nekünk Máriára! Mi betegek vagyunk, Ő a betegek orvoslója; mi szomorúak vagyunk, Ő a szomorúak vigasztalója; mi bűnösök vagyunk, Ő a bűnösök oltalma.

El Lourdes-ba! Konfessziót tenni, hogy hiszek egy Istenben, mindenható Atyában . . . Megfogadni Máriának, az ő szobra előtt, felesküdni az ott tündöklő magyar zászlóra, hogy neki hűséges, buzgó gyermekei akarunk lenni.

Ezen nevezetes évfordulón Prohászka Ottokár dr., székesfehérvári megyés püspök a védnöksége alatt, kilenc pap lelki vezetése mellett folyó év március hó 16-án Budapestről kiindulva: „Országos jubileumi zarándoklat vonul Lourdes-ba”; mely, tekintettel az útirány szépségére és kedvezményes ellátásra, elégtányos leend.

Felkérem tehát kedves paptársaimat, hogy

a zarándoklatot híveik között terjesszék, magukat és híveiket buzdítsák erre a szent és magasztos út megtételére. Utazási programra vonatkozólag, vagy bármiféle — a zarándoklatra vonatkozó — ügyben, forduljanak hozzáim, vagy a „Magyar Utazási Vállalat R. T.”-hoz, Budapest, Eskü-út 3. sz. a. s mi szívesen szolgálunk mindennel.

El Lourdes-ba kedves testvéreim! Mert az ötven éves jubileumi testi-lelki kegyelmek Adója mindent kipótol, amiért hozzáfolyamodunk.

Csikszentimrén, u. p. Csikszentkirály, 1908. január 19-én.

Lórinz Sándor,
plebános.

Katolikus növendő egyesület.

Marosvásárhelyről írják az alábbi örvendest hirt:

Hiába tagadjuk, a nőkérdés a mai szociális bajokkal harcoló társadalomnak immár olyan elhallgathatatlan kérdésévé fejlődött, mellyel foglalkozni „m u s z á j” s melyet megoldani kell. E kérdés legkevésbé sem tartozik azok közé, melyeket néhány hangzatos frázissal határidőre eltolhatunk, hanem a legsürgősebb teendők egyike, ha csak úgy nem akarunk járni vele, mint a hogyan jártunk más társadalmi kérdésekkel, hogy hivatatlank fogtak hozzá a bajok szanálásához. Így történt, hogy munkásosztályunk az Istentagadásból és nemzetgyalázásból elők után indult s ezeknek karjaiba dobta magát.

Megdöbbenve látjuk kenyélemszeretetünk és bűnös közönyünk rettenetes következményeit. Egy generáció munkás elveszett a nemzetre nézve s rettenetes küzdelmek után reánk, hogy a következő nemzedéket visszatérthessék az Istenhez és a hazához. Ma már ott tartunk, hogy az ablakbeverő és gyalázkodó tüntetésekben piros viganós nők is éneklék a Marseilles-t. Eddig csak a jövőendő családapák elvesztésétől kellett megeműnk. Ma már a jövőendő családanyak is tüntetni mennek az Isten és a haza ellen. A modern társadalom, az egyenjogóság tulzóit már kivették az alsóbb néposztályok asszonyaira, leányaira is a hálót.

Ezek ellen a törekvések ellen fel kell, hogy vegye a harcot a társadalom, ha van benne józan ész. Asszonyaink, uraink ajkáról naponként halljuk a panaszt a cselédmizériái miatt. Hajmeresztő erkölctelenség felSOROLÁSA a nő-cselédekről mindennapi dolog. De ezeknek a humanizmus, a felebaráti kötelességteljesítés jegyében megszüntetni akarásáról néma minden ajak. Sőt hangos szavú tiltakozás zúg fel, ha a kérdés véletlenül felvetődik.

Budapesten s az ország néhány nagyobb városában alakultak egyesületek, melyek a nőkérdés megoldását tűzték ki feladatuk szociális alapon. Eredményeket is tudnak már, bizonyára, felmutatni, annyival is inkább, mert nők vették kezeikbe a nőkérdés megoldását, nőtársainknak a keresztény magyar társadalom részére való megmentését.

Marosvásárhelyen egészen csendben, minden nagyobb zaj nélkül a jövő vasárnap fog megalakulni egy nőkérdéssel foglalkozó szociális egyesület. A neve **Katolikus Növendő Egyesület** lesz.

Vezetői a város és vármegye nemes gondolkodású asszonyai lesznek, akik céljukul tűzték ki a női nem erkölcsi és anyagi intézményes védelmét. Az alakulandó egyesület keresztény és nemzeti missziót akar teljesíteni a divatos erkölctelen áramlattal szemben.

Azonkívül, hogy megoldani szándékozik a városi társadalom egyik nagy baját, a nőcseléd

mizériát, oktatni, tanítani akarja a cselédet és biztosítani akarja jövőjét anyagi megterhelés nélkül. Erre a célra kebelében kiházási egyletet fog létesíteni, amellyel elejét vegye annak a sok sötét tragédiának, melyeknek utolsó akkordjai a kórházak körül az asztalain szoktak elhangzani.

Nem akarunk részleteibe bocsátkozni most annak a hatalmas tervezetnek, mely az alakuló egyesület munkaprogramját foglalja magában. A részletes ismertetést lapunk legközelebbi számában kezdjük el. Ezuttal csak örömmel üdvözljük a gyönyörű eszmét, mely megvalósulása esetén hivatva lesz e város és vármegye szociális bajai egyrészt megoldására. A közönség figyelmét pedig felhívjuk erre a nagyjelentőségű társadalmi mozgalomra.

TANÜGY.

A részletes tanterv.

Buzás János javaslata.

Hogy az erdélyi róm. kath. tanítóegyesületek Szövetsége minő lépéseket tett a részletes tanterv megalkotása körül, az mindnyájunk előtt tudva van. Azt is tudjuk, hogy ennek a nagyszabású munkának bevezető ismertetésével csekélységet kegyeskedett megbizni.

Hogy ennek a kitüntető megbízatásnak eleget tegyek, elsősorban is közzé kívánom tenni a természettan részletes tantervét.

Tájékoztatóként bátor vagyok megjegyezni, hogy a tantervnek ezen részlete a csiki ált. róm. kath. tanítóegyesülethez mint pályamunka volt beterjesztve, s az egyesület közgyűlése, Xántus Elek tagtársunk bírálata alapján a pályadíjat ki is utalta.

De azért még sem merném ezt a dolgozatot pályanyertes munkának nevezni, azon egyszerű okból, hogy versenytársak nélkül, egyedül állván, kimagasló becseről szó sem lehet. És a kiült pályadíjat úgy kell tekintenem, mint az egyesület gyöngéd előzékenységet a törekvés iránt, általános lelkesítésül a jövőre nézve.

A fennirt közgyűlésen előadott bírálatot illetőleg teljesen igaz van Xántus kartárs úrnak abban, hogy ezen tantervben hiányzik a kapcsolat és hiányzik a vázlat. De jól megmondván a dolgot, s eltekintve attól, hogy pl. a jelen óra anyaga a múlt óra anyagával rokonságban nem állván, kapcsolatról szó sem lehet, (tehetetlenség és halmazállapot), azt hiszem, hogy a tanterv terjedelmét ilyen önként értendő mellékes dolgokkal szaporítani, teljesen felesleges.

Szerintem a tanterv egyes tárgyainál teljesen elég, ha minden tárgynál

1. megadjuk a célt és általános tárgyi útastást,
2. az előkészületre felsoroljuk a használandó eszközöket,
3. sarokkérdések felállításával kidomborítjuk az anyag irányát és részleteit.

Gyakorlott tanítónak ezeken kívül más eljárási útastásra szüksége nincs.

És most arra kérem a Szövetség által küldött azon társaimat, akikre az egyes tárgyak

részletes tantervének kidolgozása bízott, méltóztassanak szorosban az osztatlan népiskola céljait tartani szem előtt, s az intenzív oktatás érdekében, alábbi javaslataimat gondos megfontolás tárgyává tenni, s lehetőleg azoknál jobbat alkotni.

A természettan részletes tanterve.

Előszó.

Az elemi népiskolában a természettan tanításának nem az a célja, hogy abban a növendékeket tudományos fokozatossággal kiképezzük, hanem csak az, hogy az életben előforduló egyes jelenségeket, azoknak okait és törvényeit velük megértessük, abból a tanulástól velök levonassuk, s őket további következtetésekre, ezen törvények okos kihasználására képesítsük.

E célt különben mind a miniszteri, mind a püspöki tanterv kellőleg körülírja.

Az anyagot illetőleg irányt szab nekünk a püspöki tanterv, melynek ez a munka kimerítőleg megfelel, kivéven a nap különböző állására vonatkozó részletet, melyet szándékosan kihagytam, abból az okból, hogy az a földrajz keretében amúgyis tüzetesen tárgyaltni fog.

Mikor azt mondom, hogy a tantervnek eleget tettem, ez nem azt teszi, hogy az élet követelményeinek is elég van tőve. Ezen tanterv gondos kivitele közben az életnek még számos olyan követelményeire fogunk bukkanni, amelyek e tanterv keretébe okvetetlen beillesztendők lesznek, s így ennek tökéletesítését teszik szükségessé. És ez a tanító ügybuzgó összemunkálásának lesz a feladata.

A tanterv szerint a heti órák száma az V.—VI. osztályban „Ismeretek a természet köréből” cím alatt, — a tanítók száma szerint — 1 $\frac{1}{2}$ től 6 óra között változik. Ezen órák alatt a természetrajz, természettan, vegytan és egészségtan követelményeinek kell eleget tennünk. E szerint az egy és kettőtantó osztatlan iskoláknál ezen tárgy tanítására hetenként legalább fél, legfeljebb 1 óra fordítható, ami a tanév 30 hete alatt összesen 30 félórára, illetve ugyanannyi órára rug. Erre való tekintettel évi tananyagul 24—26 részletnél többet fel nem vehettem.

Egytanító iskoláknál hetenként egy félórán ezen tananyag, az itt következő sorrendben feldolgozható. Kettőtantó iskolánál, ha az óra-rendben egész órák szerepelnek, az eljárás hasonló. Ha pedig két felórán kezeljük, akkor az első felórán feldolgozott részlet a következő felórán ismételtetik, s hasonlómű olvasmányok tárgyalásával bővítetik.

A tárgy általános ismertetése a legcélszerűbben úgy történik, ha a tanító minden hathétben felveti a tanított anyagnak emlékeztető kérdéseit. De ha ezen ismétlés a tanév hat utolsó hetére halasztatik, úgy is jó.

Gazdagabb és jól felszerelt iskoláknál, nagyobb számú heti óra mellett ezen tananyagot nem nehéz kibővíteni s ezen tanterv keretébe bekapcsolni. De szigorúan betartandó azon szarkalatos elv, hogy fizikai törvényeket, megfelelő kísérleti eszközök nélkül tárgyalni nem szabad! Inkább ezt az időt használjuk fel fogalmazásra!

A jelen tantervhez megkívántató muzeum-

fizikum még a legszegényebb községben is felszerelhető. Mindössze áll a következőkből: 1 rend Bapp-féle tábla, 1 db 1—2 literes pléhfazék, 2 db fehér pléhtányér, 1 pár laposfenekű sima kávéspohár, 1—1 kis db kősó, keserűs, timsó és kén; 1 db törögumi, 1 pár parafadugó, 1 pár csigakerék az inga óráról, hurostól; néhány különböző súlymérték; 1 db 120 cm. hosszú gumicső, 1 tölcser, 1 jól záró bodzafapuska; kevés bodzabél; 1 petroleum szivattyú, 2 szál gyertya és egy tartó; 1 hőmérő; 1 légsúlymérő; 1 tekeres vékony spárga vagy drót; ennek két végén kagylólól szolgáló 2 db rózsapaprikás üres doboz; 1 tűkőr, 1 domború üveglencse, 1 üveg prizma, 1 delejtató, 1 delejtű, kevés vaspor, 1 rúd spanyolviasz, 1 üvegrúd, 1 leydeni palack gyantalepénnyel; néhány méter hosszú sodrony, 1 pár varrótű, s künn a szabadban szemléltendő tüzfeskendő.

Vagyosabb iskoláknál még sok minden kívánatos volna, de legalább is beszerzendő: 1 sötétkamara, 1 domború és egy homorú tűkőr; 1 homorú lencse, 1 táveső, 1 göreső, 1 villamgép, 1 Dániel-fele villamoslevegő, táviró, különböző görbék, forralók, savak stb.

Az ezekhez szükséges hideg- és forróvíz, hó, jég, cukor, faolaj, feketekávé, gyufa stb. alkalmilag kitelik a tanító házatól.

Hangsúlyozni kívánom, hogy a jelen tantervben sorbaállított kérdések nem a tanítás menetét, hanem csak annak eredményét, vagyis összefoglalását jelzik, amint ez látható a két mintalekénélen.

Végül rámutatni akarok azon fontos körülményre, hogy a tanítás gerincét képező vallásos érzület egy tárgy sem fejlesztheti jobban, s az isteni Gondviselés határtalan jóságát és megmerhetetlen bölcsességét nem domboríthatja ki jobban, mint éppen a természettan, ha azt valóságos tanító kezeli.

És most lássuk a részleteket!

I. óra. A hajesővesség.

(Mintalecke.)

Előkészület:

Egy fehérzománcos pléhtányérba öntök kevés feketekávé; körülé elhelyezek egy kis darab kenyérforgácsot, 4—5 darab kockacukrot és egy törögumit. Egy másik tányérba kevés faolajat.

Kivitel:

„Ötödik, hatodik osztálybeliek (fiúk és lányok) jöjjetek ki s álljatok az asztal körül! Jól ide nézzetek, mi van ebben a tányérban? (Feketekávé.) Ennek a cukornak a szegletet beleeretem a letekakávéba. Mit láttok rajta? (Hogy a cukor felszívja a kávé.) Felszívna, ha szája volna; hanem hát a kávé szivárog fel a cukorban. Tehát mit vettek észre? (Hogy a kávé felszivárog a cukorban.) Jól van. Ha én ekkora vasat mártanék bele, felszivárogná e abba is? (Nem.) Miért nem? (Körülbelül azt felelik: nincs annak gyérsége.) Azért nem szivárog, mert a vasban nincsenek olyan hajszálvékony nyílások, mint a cukorban. Mifele nyílásokon szivárog fel a kávé? (Hajszálnyílásokon.) A cukornak ezen tulajdonságát — jól jegyeztétek meg, — nevezzük hajesővességnek. (Ismételtetem.) Van még más olyan tárgy, amelyben meg

Tüdőbetegségek, hurutok, számarköhögés, skrofulózis, influenza
ellen számtalan tanár és orvos által naponta ajánlva.

Mint hogy értéketlen utánzatokat is kínálnak, kérjen mindenkor „Roche” eredeti csomagolást.

F. Hoffmann-La Roche & Co. Basel (Svejc)

Sirolin

Emeli az étvágyat és a testület, megszünteti a köhögést, váladékot, éjjeli izzadást.

„Roche”

Kapható orvosi rendelésre a gyógyszerüzletben. — Ára üvegenként 4.— horon.

van a hajósszövetség? (Van.) Mik azok? (Kenyer, szivaes, vászon stb.) Most pedig nevezetek olyan tárgyakat, amelyekben a hajósszövetség nincs meg! (Vas, kő, gumi, üveg stb.) Ha én ennek a forgácsnak a végét kávéba állítom, szivárog-e fel benne a kávé? (Nem.) De ha kivesszem és a kávé letörlöm, mit látunk? (Hogy egyik részébe már beszivárgott. (Van-e hát a fában is hajósszövetség? (Van, csak hogy nem olyan mértékben, mint a cukorban.) Látjátok, ha a hajósszövetség minden tárgyban meg volna, akkor ez a testeknek általános tulajdonsága volna. De hát így mondhatjuk-e a testek általános tulajdonságának? (Nem.) Nem, mert egyik testben megvan, a másikban nincs meg. Azért úgy fejezzük ki, hogy a hajósszövetség a testeknek különös tulajdonsága. Mit mondtam? (A hajósszövetség a testeknek külön tulajdonsága.)

Szoktál te reggelenként mosdani? (Igen.) Mivel törlöd le a vizet magadról? (Törölközővel.) Miért nem egy darab börrrel? (Mert abban is kevés a hajósszövetség.) Tehát a törölközés is min alapul? (A hajósszövetségen.) Már most mond el nekünk Teréz, hogy történik a lámpa égése? (Valamelyik elmondja.) Ez is tehát mi-féle természeti törvényen alapul? (A hajósszövetségen.) Hát a gyertya égése? (Szintén.) Kertjeinkben a növények gyökerére hogy jut el a víz? (Megmondják.) Tehát a háztartásnál hol szolgál nekünk a hajósszövetség? (Lámpánál, gyertyánál, törölközésnél, öntözésnél.)

Tegyük most a kávéba egymás tetején két db. cukrot! Mit vesszünk észre? (Hogy az egyikbe hamar felszivárog, a másikba későbbre.) Miért nem szivárgott a felsőbe is olyan hamar, mint az alsóba? (Mert a hajósszövetség meg van szakadva.) Jól van!

A megöntözött föld mindig nedvesen marad-e? (Kiszárad.) Mitől szárad ki? (Kisüti a nap.) Hogy jöhet ki az a nedvesség, mikor a nap a föld gyomrába nem süthet bé? (Valamit felelnek.) Úgy jó ki, hogy a hajósszövetségnél fogva a nedvesség felszivárog a föld színére és pedig annál gyorsabban, minél jobban szárazítja a nap a föld felszínét. Ha már most azt akarjuk, hogy a föld ne száradjon ki, mit tehetnénk, hogy a nedvesség fel ne szivárgjon? (Megszakítjuk a hajósszövetséget.) Hogy lehet a föld hajósszövetségét megszakítani? (Ásás, szántás által.) Jól van!

Most tegyük ezen két kocka cukor közé ezt a darab gumit, s fektessük a kávéba! Mit vesszünk észre? (Hogy a felső cukorba nem szivárog fel.) Miért nem szivárog fel? (El van szigetelve.) Jól van! Menjünk tovább!

Ki látott közületek olyan házat, ahol a víz felszivárgott a falakba? Hol láttad? Miért történt ez? (A hajósszövetségnél fogva.) Az ilyen lakás egészséges-e? (Nem.) Nem bizony, mert mindenféle betegségek (hűlés, szemfájás, tüdőbaj, vízkórság) érik az embert. Tehát az építkezésnél mire figyelmeztet minket a hajósszövetség? (Hogy száraz talajra építsünk.) Igen, de van olyan eset, hogy nincs más, csak vizes talajunk, s oda muszáj építenünk. Az ilyen épületeknél meg tudnák-e akadályozni a víz felszivárgását? (Meg, elszigeteléssel.) Mivel lehet a hajósszövetséget elszigetelni? (Gumival.) Úgy van, csak hogy az sokba kerülne. Hanem mutatok én nektek egyebet!

Ezt a kockacukrot belemártom ezen falajba, s úgy teszem a fekete kávéba. Mit vesszünk észre? (Hogy a kávé nem szivárog belé.) Miért nem szivárog belé? (Mert a hajósszövetség megszűnt.) Ha ilyenformán a fát és téglát olajjal itatnók át, s az épület alapfalába egy rend ilyen téglát rakatnánk be, mi történne? (A víz nem szivárogna fel.) Hát az okos emberek

igy is csinálják! Van olyan olesó vászon is, amelyet gumival (kaucsukkal) itattak át. Ha ilyen raknánk be az alapfalba, mi következne itt is? (Elszigetelné a hajósszövetséget.) Úgy van. Ez a legolcsóbb elszigetelés.

Ki enné meg ezeket a cukrokat? Nesze! De aztán mához egy hét jól elmondod, amit ebből tanultál!

Most pedig mondjátok el, amit tanultunk elülről!

Összefoglalás.

Kérdés: Ha a cukrot feketekávéba mártjuk, mit vesszünk észre?

Felelet: Ha a cukrot feketekávéba mártjuk, azt vesszük észre, hogy a kávé felszivárog az egész cukorba.

K. Hogy nevezzük a cukornak ezen tulajdonságát?

F. A cukornak ezen tulajdonságát hajósszövetségnek nevezzük.

K. A hajósszövetség megvan-e minden testnél?

F. A hajósszövetség nincs meg minden testnél, mint pl. a gumival, vasnál, üvegnél stb.

K. Azért a hajósszövetség a testeknek milyen tulajdonsága?

F. A hajósszövetség a testeknek különös tulajdonsága.

K. Háztartásunknál a hajósszövetségnek hol vesszük hasznát?

F. Háztartásunknál a hajósszövetségnek sok mindenben hasznát vesszük, pl. a lámpa- és gyertyaégésénél, surlás, törölközésnél stb.

K. A talaj kiszáradása minélfogva történik?

F. A talaj kiszáradása is a hajósszövetségnél fogva történik.

K. Mire figyelmeztet minket a hajósszövetség a földművelésnél?

F. A hajósszövetség a földművelésnél arra figyelmeztet minket, hogy a föld kiszáradását meg lehet akadályozni a hajósszövetség megszakítása által, amit ásással és szántással eszközölünk.

K. Mire figyelmeztet minket a hajósszövetség az építkezésnél?

F. A hajósszövetség az építkezésnél arra figyelmeztet minket, hogy csak száraz talajra építsünk, mert a nedves lakás az ember egészségére igen veszélyes.

K. És ha nedves talajra kell építenünk, mit kell tudnunk?

F. Ha nedves talajra kell építenünk, akkor tudnunk kell, hogy a hajósszövetséget el kell szigetelnünk.

K. A hajósszövetséget mivel lehet elszigetelni?

F. A hajósszövetséget el lehet szigetelni: olajba itatott fa vagy tegla által, kaucsukvászon által stb.

Ezen mintaleckéből látnivaló, hogy csak a tanító ténykedését domborítottam ki, ellenben a feleleteket, rövidség okából mellőztem, s csupán egy két olyan szóval helyettesítettem, amely körül a helyes feleletnek mozognia kell. Az egyes kérdésekre adandó helyes feleletek mintáját csupán az összefoglalásnál adám. A többi óra anyagánál azonban csak az összefoglalás kérdéseit tüntetem ki, felelet azonban nincs, legfennebb — irányadásul — egy pár zárjel közötti szó.

H I R E K.

— Az Erd. R. K. Irodalmi Társulatnak f. hó 25-én (szombaton) d. u. tartandó választmányi ülésére és f. hó 26-ikán (vasárnap) d. e. tartandó közgyűlésére ismételt felhívjuk a t. tagok szives figyelmét.

— **Kitüntetett főesperes.** A hivatalos lap 17-ik száma közli, hogy Ferenczi Károly főesperesnek Ő Felsége a Ferencz-József-rend lovagkeresztjét adományozta.

— **Meltz Hugó,** a kolozsvári egyetem németnyelvi tanszékének tudós professzora Kolozsvárra utaztában a nagyváradi gyorsvonaton hirtelen elhunyt. A kiváló tudós a kolozsvári egyetemnek alapítása óta (1872.) tanára volt s így az erdélyi professzorok egy jó része hallgatta az ő előadásait. Rajongó szeretettel igyekezett Petőfit és Eötvöst a külfölddel megismertetni.

— **Tanítóegyesületeink Szövetségének választmányi gyűlése.** A választmány január 22-én Imets F. Jákó apátkanonok elnökelete alatt gyűlést tartott. A választmány tudomásul vette az elnökségnek egyesületi ügyekben tett intézkedéseit, azután tárgyalta a közgyűlés határozatainak végrehajtása ügyében teendő lépéseket. Megokolt feliratban fogja kérelmezni püspök urunknál, hogy rendeleteiig tegye kötelezővé az egyes iskolák mellett a népiszkolai könyvtárak felállítását, ahol csak a hitközségek anyagi ereje megengedi. A kerületi és egyházmegyei tanfelügyelet érdekében más egyházmegyékből adatokat fog beszerezni, hogy a közgyűlési határozatot ezek alapján terjeszthesse a főhatósághoz. Több kérdés nem volt annyira előkészíthető, hogy megfelelő megoldásuk már most remélhető volna, azért ezek is kiadattak tanulmányozásra a választmányi tagoknak. A tanterv kidolgozására a közgyűlési megállapodások értelmében a kijelölt tanító tagtársak fel fognak kéretni, úgyhogy a nyári közgyűlés ebben a fontos kérdésben véglegesen dönthessen. A pénztáros jelentést tett a pénztár állapotáról, melyből kitűnt, hogy szövetségünk vagyona jelenleg 785-09 K. Azon egyesületeket, melyek az 1907. évi vagy még azelőtti járulekot nem fizették be, kérjük az alapszabályilag meghatározott összeg beküldésére. A nyári közgyűlés érdekében a szokásos előleges intézkedéseket az elnökség megteszi és ezekről a választmánynak kellő időben jelentést fog tenni.

— **Esküdtszék.** A gyulafehérvári kir. törészkénél a folyó évben az első esküdtszéki ülésnek február 3-án kezdődik. A folyó hó 16-án tartott sorsolási tárgyalás alkalmával kisorsoltattak a) rendes esküdteknek: Issekutz Antal gazdatiszt Mundra, Székelyhídi Márton birtokos M. Szt.-Benedek, Jónás Jenő bérlo Veresegyháza, Konez Albert birtokos Magyarigen, Brunner Béla gazdatiszt Karacsnyfalva, Bartók Dénes ev. ref. lelkész Magyarigen, Dán József mészáros Nagyenyed, Sieszl Károly gyógyszerész Balázsfalva, dr. Szász Pál ügyvéd Nagyenyed, Szues Valér főgimn. tanár Balázsfalva, Áron János iparos Nagyenyed, Reichl Lipót magánhivatalnok Marosujvár, Elekes Károly ny. főgimn. tanár Nagyenyed, Csécs Andor gazdatiszt Koneza, Bogovits Jakab vendéglős Nagyenyed, Biró Benedek birtokos Csongva, Pataki András g. kel. lelkész Mihálfalva, Erdélyi Ernő kereskedő Nagyenyed, dr. Nestor Lőrinc ügyvéd Balázsfalva, Tunyogi János ev. ref. lelkész Magyarlapád, Molnár Lajos birtokos M.-Káptalan, Halmágyi Antal főgimn. tanár Nagyenyed, Drach Adolf kereskedő Tövis, Pap Gyula bankkönyvelő Balázsfalva, Salamon Ignác birtokos Tövis, Balla Béla mészáros Nagyenyed, Belan Gergely birtokos Tövis, Gódrí János birtokos Marosesues, Telegdi Árpád iparos Nagyenyed, Bitai Andre birtokos M. Szt.-Benedek. Helyettes esküdteknek: Gróhs Frigyes iparos, dr. Marciac János ügyvéd, Baumann Arnold gyáros, dr. Kontz Viktor ügyvéd, Wagner Sándor főgimn. tanár, Scherman Kálmán vendéglős, Glück Ignác mérnök,

Czirlea Aurél birtokos, Tihanyi Antal gyárigazgató, Koótz Frigyes kereskedő Gyulafehérvár. Targyalás alá kerül halált okozott súlyos testi sértés büntetével vádolt Dregán Tódor bűnügye.

— **A gyulafehérvári Kath. Legényegyesület** február 2-án (vasárnap) az Európa szálló dísztermében táncal egybekötött színelőadást rendez. Belépő-díjak: I. hely 1 kor. 60 fillér, II. hely 2 kor. 20 fill., III. hely 1 kor., Állóhely 80 fill. Felülfizetéseket köszönettel fogadnak és hirlapilag nyugtáznak. Kezdeté este 8 órakor. Jegyek előre válthatók Schäser Ferenc üzletében. Egy színaplár a pénztárnál 10 fillér. Színrékerül: A Stomfay család. Színmű 3 felvonásban. Irtá: Csiky Gergely. Személyek: Stomfay Ákos, képviselő Opra Gyárfás. Kéthársy Berta, báróné Bigner Ida. Keresztes Ágnes Ceglédy Lujzika. Margit, leánya Müller Annuska. Özv. Stomfay Bernátné, sz. Komlósi Klára Semsch Józsefa. Vilmos, fia Paszkó János. Lipoczy, kataszt. igazgató Szilágyi József. Barnabás, fia Hankó Endre. Stomfay Stanci Deutsch Jolán. Stomfay Dénes, szolgabíró Gedő Mihály. Ida, unokahuga Szinyi Jolanka. Stomfay Kázmér, adóvégrehajtó Apafi Lajos. Forró Zsigmond, ügyvéd Vég Ede. Dr. Leleszi, kir. tanácsos Benigni Adolf. Dr. Virág Boldizsár Pál. Dr. Szilkei (orvosok) Gedő Imre. Sezelevér, ujdondász Salamon Szábin. Zobrai Zénó Ifj. Pápiu Victor, Koporóczy Lorch Ferenc. György, inas Bimbea Vazul. Az előadás után tánc.

— **Országos jubileumi zárandoklat Lourdes-ba.** Mélt. Prohászka Ottokár németzsátmári püspök, Nagys. és főt. Giesswein Sándor biérsi apát kanonok, a „Szent István Társulat” alelnöke, orsz. képviselő stb. vezérlete, főt. Kompanek József esperes, főt. Fehér Ferenc plebános és főt. Pasztorek József plebános urak segédkezése mellett. Indulás: 1908. március hó 16. án. Utirány: Budapest—Fiume—Venece—Milano—Lourdes—Marseille—Nizza—Padua Fiume—Budapest. Részvételi árak: a) I. oszt. 500.— kor. II. oszt. 395 kor. III. oszt. 205 kor., amely összegben 8 napi szállodai ellátás is bennfoglaltatik. b) Menet mint fent; vissza Róma—Loretto érintésével: I. oszt. 560.— kor., II. oszt. 450 kor. III. oszt. 250 kor., melyben 11 napi szállodai ellátás is bennfoglaltatik. Részletes programokkal szívesen szolgál a Magyar Utazási Vállalat R. T. Budapest, IV. Eskü-ut 3.

— **A Katolikus Sajtóegyesület** pénztárához: jan. 20 ig befolyt adományokból gyümölcsözöleg elhelyeztetett 66797 korona 04 fillér. Értékesíthető és kamatozó értékpapírok névértékében van 8600 korona, azonkívül van 143 drb. „Új Lap” részvény. A nemes ügynek igen furcsa pártolása nyilatkozik meg az „Új Lap” részvények felajánlásában.

— **Ifjusági színelőadás Buzásbesenyőn.** Folyó hó 19-én este szép és kedves előadás folyt le Buzásbesenyőn, a róm. kath. iskolában. A nagyobb leánykák — V e g e r Béla tanító vezetésével — adtak elő egy „V i r á g c s o k o r” című vallásos színművet. Az előadás minden ízében sikerült, helyes, kis dolog volt. Igaz örömet talált benne úgy a nép, mint a szép számban megjelent intelligencia. A megjelentek közül megemlítjük: Kászonyi Alajos dr. plebánost, Dávidházy Ottilia úrnőt, Thurócy Benedek földbirtokost, Hankó Vilmost drt. feleségével együtt, Mája György földbirtokost, stb. A megjelent intelligencia élite-je a legnagyobb elismerés hangján szólott, a kedves estély végével az előadásról. Az előadás jövedelme (50—60 K.) az ottani templom új főoltára javára fordul. Mulasztás volna, ha Kászonyi dr. plebánosnak ez alkalommal, a néphez intézett remek beszédéről meg nem em-

lékezne. Magvas, szép szózat volt az a jóról, a legklasszikusabb formában. Ez a beszéd méltán sorakozik e jeles hitszónoknak Kolozsváron elhangzott emlékezetes szentbeszédei mellé.

— **Kath. bál.** A fővárosban febr. 2-án fényes kate. bál lesz a Róvay szálló termében a „Budapesti Kath. Kör” segélyalapja javára. Védők és diszelnökök a magyar társadalom legkiválóbb előkelőségei. A számtalan tagból álló rendezőség pedig mindent elkövet, hogy az ideai farsangnak ez a legnagyobb szabású mulatsága minden tekintetben sikerüljön. Értesüléseink szerint vidéken is igen nagy érdeklődés mutatkozik a kath. bál iránt.

— **A Veres-Kereszt Egyesület** gyulafehérvári fiókja febr. 15-én műsorral összekötött táncestélyt fog rendezni. A közreműködésre társadalmi életünknek több kiváló tagját sikerült megnyerni, s így már előre remélhető, hogy a közönség a rendezőség törekvését kellőleg fogja méltányolni. Az egyesület mulatságaiból befolyó jövedelmét kizárólag a városi házi szegények felségítésére szokta fordítani, azért teljesen érdemes, hogy társadalmi törekvéseiben pártoljuk. Ennél fogva közönségünk figyelmét a febr. 15-iki estélyre már most felhívjuk.

IRODALOM. MŰVÉSZET.

* **Türi Béla: A főkegyúri jog és az autonómia, különös tekintettel a vallás- és tanulmányalapítványokra.** A megvalósulás küszöbén álló katolikus autonómia legfontosabb kérdését tisztázza Türi Bélának a főkegyúri jog és az autonómia című most megjelent munkája. A főkegyúri jog alkotmányjogi megvilágításának mikéntjétől függően a katolikus autonómia szervezése, Türi Béla a katolikus autonómia kérdésének valamennyi kutatójánál nagyobb gondot fordított a főkegyúri jog alkotmányos szempontból való tisztázására s azt jogtörténeti alapon tiszta világításba hozta. Munkája három részre szakad. Legelőször megállapítja a főkegyúri jog gyakorlásának módját a multban és jelenben s végül e két fontos kérdésre adott feleletekből levonja a következtetést, hogy minő szerephez juthat az autonómia a főkegyúri jogok gyakorlata körül.

Törvényeinkből bebizonyítja, hogy alkotmányunk a főkegyúri jogot sohasem tekintette egyformának a király egyéb jogaival. Nem tagadja, hogy ez a jog a mindenkorai államfő, de annak nem államhatalmi, hanem az egyháztól kapott személyes természetű joga. Törvényeinkben s a királyi intézkedésekben, míhelyt ezek a főkegyúri jogok terén mozgottak, mindenütt megtaláljuk annak a ténynek feltűnő hangoztatását, hogy az ezen intézkedések alapját alkotó jog-cím különbözik a király többi cselekedeteinek jogcímétől. A magyar királynak a magyar alkotmány erejénél fogva circa sacra ugyanolyan jogai vannak az egyházzal szemben, mint más államok uralkodóinak, a Szentszéktől, tehát egyházi jogforrásból azonban kivételes egyházi hatalmat is nyert: a főkegyúri jogot s ezt a magyar közjog részévé avatta, s mint ilyen alkotmányos ellenőrzés mellett gyakorlandó. A főkegyúri jognak ezen különleges s a többi államfői jogtól eltűnő természete okozta gyakorlatának a többi jogok gyakorlatától elütő módját. Türi számtalan adattal bizonyítja a jogok gyakorlatának e különbségét s egészen pontosan megállapítja e különbség mértékét és módját úgy a helytartótanács, mint a felelős minisztérium praxisában.

A multnak minden részletre kiterjeszkedő és minden támasztható ellenvetést nyomós történeti érvekkel megoldó bemutatásából önként

következnek a főkegyúri jogok autonómia útján történő gyakorlásának elvei. Az autonómia és a főkegyúr közötti jogviszony ugyanolyan marad, a minő volt a főkegyúr s a főkegyúri jogok gyakorlásával eddig megbízott közegek között. A mennyi hatalmat az eddigi közegek — helytartótanács s a miniszter — bírtak, annyit az autonómia is megkaphat a főkegyúri jog sérelme nélkül. A végrehajtó hatalmat azonban a király föfelügyeleti jogánál fogva ép oly jogkör illeti meg a kath. autonómiával, mint a protestánsok vagy görög keletiek autonómiájával szemben. Nem támadhat nehézség még a miniszteri felelősség kérdésében sem, mert a miniszter mindig felelős lesz azért, hogy az autonómia az autonómiát becikkelyező törvény keretében mozog-e vagy sem. Nem fog csorbulni az 1848. III. t. c. 7. §-a sem, mely az érsekek, püspökök, prépostok és apátok kinevezését a felelős miniszter ellenjegyzése mellett rendeli, mert akár a püspöki kar, akár maga az autonómia legfőbb szerve kapná is meg a kandalásra való jogot, a főkegyúr a kinevezést csak miniszteri ellenjegyzéssel gyakorolná. Törvény útján kell létesíteni az autonómiát, de nem az autonómia szervezetiét, hanem csak az autonómikus szervezkedés jogát kell — es pedig előlegesen — becikkelyezni.

Türi Bélának ez a munkája sok történelmi ismeretnek s nagy erudíciónak eredménye, csakúgy, mint a szerzőnek egyéb közjogi tanulmányai, kivált az 1848: III. t. c.-ről az alkotmányos küzdelem idején írt becses munkája. Fejtegetései, érvelése, cáfolatai becses szolgálatot fognak tenni úgy az autonómia kérdése fölött folytatandó parlamenti tárgyalások, mint a szervező kongresszus munkásainak. Okoskodása biztos fonál az autonómia kérdésének meglehetősen bonyodalmas s az intelligens katolikus közönség előtt épen azért kevésbé ösmeretes útvezetőiben. Előadásának módja is mindvégig választékos, emelkedett: a mindig szellemes publicistának tollát a biztos itéletű s bőséges fegyvertű közjogásznak keze vezeti. Türi Béla munkája megjelent a Szent-István-Társulat Tudományos és Irodalmi Osztályának kiadásában; ára 1 korona 60 fillér. Megrendelhető a Szent-István-Társulat könyvkereskedésében (Budapest, IV., Keesketéti-utca 2.) s minden hazai könyvkereskedésben.

* **A Egyházi Közlöny** (szerkesztő Gerely József) XX. évf. 3. számának tartalma: Vezércikk: (KÁ), Patronage. — Egyetemes egyház: Erélyes vatikáni válasz a „Times”-nek egy modernista cikke ellen. — A Congregatio Indicis új prefektusa. — A „Paschendi” enciklika titkos története. — A Sylvester-bazilika fölszentelése. — Konfliktus a római vikáriátus s az olasz kormány között. — Modernizmus és pápai érem. — Ki a jogos tulajdonosa a Vatikánnak? — Sikasztó vatikáni tisztviselő. — Az olasz klérus epurációja. — Új katolikus olasz lap. — Sok hűhő semmiért. — Egy plebános hősiesége. — A Battifol-ügy epilógusa. — A francia állami laicizálás folytatása. — A francia vallásügy vándorútja. — Jaurès leánya — apáca. — Csoda-e vagy optikai csalódás. — Az 1908. évi „Catholic Directory.” — A lissaboni pátriárka kiváltságos állása. — Egy utilitárista végrendelete. — Keresztény üldözés Kinában. — Új porosz vatikáni nagykövet. — Fogazzaro „Santo”-ját az osztrák katolikusok bojkottálják. — Királyunk ajándéka a papának. — A pápa levele Majláth püspökhöz. — Az új csanádi püspök. — A katolikus Patronage Egyesület közgyűlése. — Temesvár vagy Mako? — Időszerű kérdések: Dr. Józsa András, Az alsópapság kongruája. — Egyháztörténet: (III.) A szentáldozás

történeti fejlődése. — Egyházjogász: Vajda Gyula, A javadalomadómozgások történetéről. — A hereceprimás rendelkezései a házassági decretumra vonatkozólag. — Liturgia: (SV), Vizszentelés és vigilia Epiphaniae Domini. — Hilarius, Szabad-e asszonyoknak oltárnál szolgálni? — Egyházi arcképek: Szele Gábor †. (Képpel.) — Határozatok: Kúzigazgatási határozatok. — Szélgjegyzetek: O, Az oltóanyag. — Társalgó: (Egy képlán), Hamupipóke. — A hét krónikája? — Irodalom: Dr. Dolonecz József. Dr. Timon Ákos, A párbér Magyarországon, jogtörténeti fejlődése és jelen állása szerint. — Bartalos Gyula dr., Rózsa és lilium. (Szűz Szent Tekla.) — Kárpáti Aurél. Galitzyn herceg, A rubel. — G. Büttner Julia, Kedves történetek fiatal lányok számára. — Anyos Pál versei. — Keresztény szocialisták naptára. — A hét világirodalmából. — Személyi hírek. — Memento. — Szerkesztői üzenetek. — Hirdetések. — Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII. Esterházy-u. 15.

CSARNOK.

A székelyföldi kepe.

Timon Ákos a párbérről való munkája most megjelent második kiadásában külön fejezetet írt az erdélyi keperől. A kepe azonban csak annyiból erdélyi, amennyiben a Székelyföld Erdélyben van; mivel azonban kepe csak a székelyföldön van, Erdély egyéb vidékein pedig nincs, a székelyföldről pedig mind: valamelyest litterátus ember tudja, hogy az Erdélyben van és másuttal nincs, emnélfogva akkor beszélünk helyesen is, magyarul is, ha szolván a keperől, székelyföldi kepet mondunk, mivelhogy a kepe mindenképen székely specialitás, mégpedig legalább is ezer éves specialitás.

Apponyi Albert gróf kultuszminiszternek abból a válaszból, amit Nagy György dr. székelyföldi képviselőnek 1906. dec. 19-én a székely kepe állami megváltása iránti interpellációjára adott, a kepe ügyére nézve teljesen új és örvendetes fordulatot olvasunk ki. A miniszter ugyanis azt mondotta: a kepe jogi természetére nézve még a szakférfiak véleménye is teljesen eltérő egymástól, azért ezt lehetőleg tisztázni kell, mégpedig hamarosan. De ha ez nem is vezetne is a kívánt eredményre, a kormány felfogása az, hogy a kepe állami megváltása az 1848. évi XX. törvények is elégséges, sőt teljes jogalapot nyújt.

Ilyenformán szinte kár is volna azzal vesződni, hogy a kepe jogi természetét tisztázzuk; azt mondhatná holmi praktikus eszű magyar: már minek az a nagy igekezet, minek az?! Mindegy, a kármiféle tituluson is, csak valtsa meg már az állam azt a kepet végreválahára. Álláspont az is, annyi egészen bizonyos.

De lám, ami embereink úgy az espereskerületekben, valamint az igazgatótanácsban és a központban ezzel a kérdéssel már régóta és behatóan foglalkoztak; újabbban is az 1906. évi statusgyűlésnek a lapok 1906. évi 50. számában szöszterint közölt felirata indította meg újból a régi ügy felvételét és biztos tudásunk szerint az abban közölt okok indítottak a kormányt a mostani erélyes akcióra.

Most aztán néhány elemes képviselő, — amúgy is tudván, hogy jó úton halad az ügy, — hangosan interpellál, hazabeszél, ám hallják meg a hangos szót az otthonülő atyafiak és ha meg lesz majd a dolog addig, a jövő választás kor szentül el is higgyek, hogy a nagy dolgok az ő képük viselője csinalja meg.

Pedig hát ebben régen és sokat fáradoztak különösen katolikus részen és ha most meglesz az általános székelyországi kepeválság, pápista igekezet révén menekülnek meg ev. ref. és unitárius atyáink is az epétől. Mivelhogy ők is szeretik így nevezni a kepet.

Hát ezt sem árt leszögezni.

De van még egy.

Imhol: senkise tudja — mondják, — hogy hát mi az a kepe? Tized-e, szászföldi forma dézma-e, avagy párbér? Dologi teher, földteher, személyi teher, vagy miesoda?

Kovács Ferenc nyomán Éltés Károly azt vitatja, hogy dézma. Ezt cáfolja hilibi Gál János, Veszely és mások. Geczó János a szászföldi dézmával sem tartja azonosnak, hanem külön jogi theoriát állít fel róla és a szászluteránus papoknak juttatott dézma-kárpótlást politikai honoráriumnak tudja be.

Pedig hát a kepe jogi természetét nagyon tisztán és nagyon világosan meg lehet fejteni; nincs ennek más fortelya, csak az, hogy ott kell a megfejtés kulcsát keresni, ahol van.

Csodálatos, hogy az 1883. évi kepe-munkálatok készítői, jelesen a marostordai bizottság a legpompásabb történeti adatokból is helytelen következtetésekre jutott. Aminek én abban látom az okát, hogy a munkálat készítője erökerejével azt akarta bebizonyítani, hogy a kepe valóságos és tökéletes tized, vagyis erdélyi, magyarföldi dézma. Föltette ezt a szemüveget és így nem csoda, ha nem látta meg jól a dolgot.

A kepe jogi természetét tisztán csak úgy lehet megítélni, ha kellőképen mérlegelünk két történeti ténytet, aminek a kepevel való szoros összefüggése mindeztideig jóformán teljesen elkerülte a kutatók figyelmét. Pedig hát mindakkettő döntő fontosságú dolog a kepe dolgában.

Azért jelennem behatóbb figyelmet szentelünk ennek a két historiai momentumnak, a mint következnek.

I.

Abban mindenki egyetért, hogy a Székelyföldön azóta van kepe, amióta keresztény vallás van, sőt olyan vélekedés is van és nem is alaptalan, amely azt tartja, hogy a papibér, a papartársnak ez a kalongyás rendszere, a székelyeknél már a kereszténység felvétele előtt is meg lett volna.

Annai bizonyos, hogy amióta a székely keresztény, azóta kepezik, mégpedig úgy és es annyival, ahogy az mindmáig szokás. A sok kepe konstitúció, rektifikáció stb. a dolog lényegén alig változtatott.

Az a kérdés mostmár, mióta keresztény a székely?

Nagyon fontos kérdés ez, mert ennek a megoldásától függ annak a szintén döntő kérdésnek a megfejtése is, hogyhát a tizedet és a tizedszedet Szent István király miért nem vezette be a Székelyföldre is.

Lásjuk a tényeket.

Megyesi Rhener János 1408. a sepsői esperesség leveles ladájában föltalalta Lőrinc milkoviai püspöknek egy rendes körlevelét, amely Kr. u. 1096. évben íródott a kézdi, orbai és sepsői székely papsághoz. Ebben fölemlíti a püspök az ő elődjét Mihályt, aki visszaállította ezt (a prisco tempore) püspökséget és a többire nézve úgy tárgyal ebben a körlevelében az említett székely kerületek papságával, mint az ő rendes alattvalóival olyan dolgokról, amelyek egy már régóta fönálló rendes egyházi szervezetre vezethetők vissza. Amiből teljesen világos, hogy anno 1096. a székelyföldön mar-

a prisco tempore, tehát nagy idő óta fennálló rendes keresztény hitelet volt, mert a latin nyelv a tempus priscum jelzést csak ivadékokat megelőző időkre alkalmazza. Tudvalevő dolog pedig, hogy a kereszténységnek Magyarországon való végleges megszervezését Szent László és Kálmán királyok hajtották végre; az 1906. év, amelyben ez a körlevél íródott, Kálmán királyunk uralkodásának elejére esik, amikor Magyarországon a keresztény vallás dolgában sok rendezni való akadt, de ime, ugyanakkor a Székelyföldön már ösödő óta rendezett keresztény egyházi élet vala, amiből világos, hogy amikor Szent István a mostani erdélyi püspökséget alapította és pedig azért, hogy a keresztény vallást Erdélyben is talpra állítsa: a székelyekre annak hatáskörét azért nem terjesztette ki, mert önekik akkor már régtől fogva meg volt a saját püspökük és a saját rendes egyházi életük.

Ez a székelyek püspöke a milkoviai püspök volt. És nem fog ártani, ha, mielőtt tovább megyünk, egy kissé közelebről elővesszük ennek a milkoviai püspökségnek a dolgát. Én itt Haynald Lajos erdélyi püspöknek 1859. évben Rómába, megyéje állapotáról írott rendes jelentésének adataira támaszkodom. Ez a jelentés forrásokra nem hivatkozik; de Lönhárt Ferencnek a Gyulafehérvári füzetekben kiadott eredeti római leveleiben olvasható, hogy Haynald Rómában megbízta volt a nagynevű Theinert, hogy kutasson az erdélyi püspökség alapítólevelé s általán a püspökség alapításának eddig homályban levő dolgai után. Így föltehető, hogy Haynald a jelentésében felsorolt adatokat Theinernek a vatikáni levéltárban tett kutatásai révén bírta.

A milkoviai püspökség keletkezését némelyek már az V. század elejére teszik, de IX. Bonifác és II. Pius pápa bulláiból bizonyos, hogy a 896. esztendőben, tehát kerek kétszáz évvel a Lőrinc püspök körlevele előtt volt ott rendes püspöki szék és rendes egyházi élet. Mivel pedig a pápai bullák adatai, a pápai levéltárakból valók s így teljesen megbízhatók és mivel Lőrinc milkoviai püspök 1096. ban úgy ír, hogy elődje Mihály, ime újból visszaállította azt az ősi püspökséget, amely a székelyek ősatyjait gondozta a ker. hitben és erkölcsökben, világos, hogy a székelyek már a pápai bullákban megnevezett 896. esztendőben is keresztények voltak; sőt ekkor már régóta azok valának. A milkoviai püspökség azonban, fekvésénél fogva szokszoros feldulatásnak volt kitéve s ezekben a gyakran ismétlődő csapásokba végre is belepusztult. Mert kinn feküdt valahol a Kárpátokon kívül, az erdélyi havasok és a feketetenger között elterülő síkságon, amely bizony a népvándorlás után is a különféle keleti népek, különösen a tatárok és törökök szaguldozásainak tágas országátja volt.

Székelye a Haynald-fele jelentés szerint a Milkov folyó mellett valahol a mai Fokszán és Tatros nevű helyek közt lehetett és ma már a neve is csak történeti följegyzésekben található föl. Kiterjedt a mai Moldova Románia egyes részeire és Erdély azon délkeleti sarkára, amelynek nyugati határvonala az Olt folyó.

Mar Lőrinc püspök említi, hogy elődje Mihály visszaállította, amiből következik, hogy valamikor pusztulásnak indult, nyilván feldulta valami vad ellenség.

Ilyen restaurációról szólnak az adatok III. Béla magyar király kormányzása idejéből; továbbá, hogy II. András magyar király 1218. évben az elpusztult milkoviai püspökséget a fogaraszöldi kerei apátság és a nagyszebeni szent keresztől nevezett prépostság javaival

egyesíteni kívánta és szebeni püspökséget akart így szervezni és hogy eziránt fölterjesztést is tett a pápai szentszékekhez. A királynak ez a szándéka és a szászok részére hat évvel később 1224-ben kiadott Andreanum Diploma tartalma, — amint látni fogjuk, — a székelyföldi kepe jogi természetének megítélésére nagyon fontos két körülmény. A szebeni püspökségből, miért, miért nem, nem tudható, nem lett semmi, a milkoviai tovább vegetált és egyre pusztult; az ellenséges támadásoknak ellentánni azon a veszélyesen exponált ponton nem tudott. Már az 1333—37. évből eredő pápai tizedjegyzék adatai szerint jóformán az egész székelyföld az akkori erdélyi püspökséghez tartozott. Száz év múlva pedig 1441-ben a törökök teljesen földúlták a milkoviai püspökséget. Jurisdikcióját, hol a brassai főesperes, hol a szebeni prépost gyakorolta egyideig; a milkoviai püspökséget pedig mint in partibus infidelium felszentelt püspökök egyes káptalanok kanonokjai voltak, amire érdekes bizonyosság az esztergomi (Nürnbergben nyomtatott) Missale elején látható oklevél, amelyben 1486. évben Miklós milkoviai felszentelt püspök és esztergomi érseki vikárius engedélyt ad ama Missale kinyomatására.

Mikor aztán a szászok protestánsokká lettek, a brassai és szebeni vikáriuskodás is megszűnt és a milkoviai püspöki fölszentelési cím is elmaradt; ma legalább senkit sem szentelnek többé erre a címre püspökké. Haynald, akinek az volt a terve 1859-ben, hogy az erdélyi fehérvári püspökség, érsekséggé emeltetve, a moldovai és romániai kath. püspökségeket suffragán püspökeikül kapja: kérte az apostoli Szentszék-nél a milkoviai püspöki cím visszaállítását is, úgy, hogy az a fehérvári káptalanba ingremiáltatván, mindig egyik erdélyi kanonok legyen a milkoviai fölszentelt püspök és esetleg Udvarhelyt rezideáló székely külső vikárius és olyan suffragán püspök, mint amilyen a tinnini püspök a kalocsai Provinciában, de az érsekségből, Kunszt József kalocsai érsek ellenzése miatt nem lett semmi; a milkoviai cím inkorporációja pedig alighanem abból az okból maradt el, mert a pápai szentszéknek az a szokása, hogy megott is, ahol állandóan van a káptalanban egy vagy több fölszentelt püspök, sohasem tűri a címek utódlását, vagyis, ha ezen fölszentelt püspökök egyike vagy másika megyés püspökké lesz, vagy elhal, akit utána fölszentelnek abban a káptalanban püspökké, mindig más címet kap, de azt sohasem kapja meg, amit az elődje birt. Így akarja a Szentszék még látszatát is kerülni annak, hogy megsértse a vicei ánonot, amely tiltja, hogy egy egyháznak több püspöke legyen.

Érdemesnek tartjuk még a Haynald adataiból ide írni azon milkoviai püspökök neveit, akiket sikerült neki, — valószínűleg Theiner kutatásai révén a régi iratokból felszínre hozni.

Mihály 1092. évben; Lőrincz 1096. évben; Theodorik 1227. évben; Tamás 1273. évben; Vasváry Vitos 1323. évben; Albert 1364. évben; Miklós 1375. évben; Német Tamás VI. Kelemen pápa idejében; Gergely 1433 évben; Bertalan 1442. évben; Kristóf 1447. évben; majd Bánfi István. Ezt a hármat brassai püspököknek is nevezték, mert a milkoviai püspökségnek 1441-ben történt földulata óta Brassából kormányozták a hiveket. Gergely 1453. évben; János 1466. évben; Mihály 1471. évben; Miklós esztergomi vikárius 1486. évben; Jolsnai Pál 1504. évben; László 1510. évben; Demeter 1511. évben; Mihály 1519. évben.

Ezidőtől fogva úgy látszik az apostoli szentszék még a felszentelési címet is eljettette, nyilván azért, mivel a milkoviai püspökségnek az

erdélyi részekben volt hívei luteranusokká lettek és nemskára maga az erdélyi püspökség is pusztán in partibus infidelium való cím-mé változott át jó hosszú időre.

Nemcsak a történeti reminiscenciák kedvéért hoztuk elő és foglalkozunk itt most behatóbban a régi milkoviai püspökségnek ezen viszonytárgyos sorsával, hanem azért is, mert ez a kepe jogi természetének helyes megértése okából nagyon is szükséges.

A KÖZÖNSÉG KÖRÉBŐL.*)

Közérdekű nyilatkozat.

A Gyulafehérvári Hírlap 1908. január 19 én megjelent számában Béke virága címen Krónikás álnév alatt közzétett cikk folytatán alólirottak kijelentik, hogy a hivatkozott közlemény (magánjellegű vonatkozásaitól eltekintve)

sérti a polgári társadalmat, mert annak egy női, tehát közvetlen megtorlásban a női gyöngédség által korlátozott tagját támadja meg egyfelől, másfelől azzal kapcsolatban, egy a nemzeti célok szolgálatára szánt — tárgyilagos bírálatot, de nem szennyesszótáradatot érdemlő — társadalmi mozgalmat gúnyol ki;

sérti a családi otthonnak még a tárgyilagos nyilvános bírálatától is mentes szentélyét.

Mint hogy ezen sértett érdekek a társadalomnak közös javait képezik, minthogy a társadalmat alkotó egyeseknek joga és kötelessége ezen közös javakat megvédeni és figyelemmel arra is, hogy a cikkirő és közzétevő a támadást hírlap útján követte el:

emnélfogva alólirottak emellett, hogy a cikkben megtámadott nőnek tiszteletök kifejezése által a közérdekű fáradozása közben ért otromba támadással szemben elégtételt nyújtanak, a cikkirőnek és közzétevőnek a semmivel sem menthető, lovagiatlan, okatlan, durva és erkölcstelen támadás miatt megbotránkozásukat ez uton fejezik ki.

Elszomorító jelenség, hogy ilyen támadással szemben vagyunk kénytelenek tiltakozó és elriasztó szavunkat felemléni,

de férfiúi kötelesség minden a köztisztesség elleni merényletet idején visszaverni s ezáltal hasonló támadásokra való hajlamot csirájába fojtani.

Gyulafehérvárt 1908. Január 20.

Bartalis József,
Bíró Vencel,
Bohuczky János,
Borbás Károly,
Bucsy Ákos,
Csibertics Imre,
Dudutz Gerő,
Engi Károly,
dr. Feleki Mór,
dr. Ferenc Jakab,
Hegyí Dénes,
Hennel Arthur,
dr. Horváth Jenő,
Ignea Valér,
Issekutz János,
Kályáni Ferenc,
Kastaly Ernő,
Kastaly Gyula,
Kárpiss János,
Király Gáspár,
Kovács Géza,

Krzyzewszky Rezső,
dr. László Jenő,
Miskolczy Ernő,
Molnár János,
Nagy Kálmán,
Nesztor Miklós,
dr. Neuvirth József,
dr. Péter János,
Petres Rezső,
Prohászka Viktor,
Rass Károly,
Reithofer Jenő,
Risner Ödön,
dr. Sándor Ákos,
Szöcs Déniel,
Szöts Gyula,
Tamásy József,
Varga Ferenc,
Wagner Sándor,
Ifj. Vincze Albert,
Zlamál Agost.

*) E rovatban minden közérdekű felszólalásnak helyet adunk. A felelősség azonban a beküldőt, illetőleg a beküldőket illeti. Szerk.

A pénztári hivatali üzenetel.

L. J. Lemhény és P. K. B. Köröspatak. 8 illetve 6 K. előfizetés beérkezett.

F. J. Hátszeg. A kérdésre később megv. válasz, mivel az ügy rendezés alatt áll.

Schmidt János, Budapest, IX. Ráday-u. 40.

Speciálista bármily stílus és vallásu templomberendezési tárgyak javítása különösen: modern olajlak márványozásra.

A népiskola tananyagának tantárgyankénti beosztására szolgáló

Részletes Tantervnyomatvány

(sajtó alatt); vagy az osztályonkénti feldolgozásra használható

Tananyagbeosztási nyomatvány

a miniszteri és külön a róm. kath. tanterv szerint készült füzetekben megrendelhető a hat vagy bármelyik öt oszt. szám. **postadíjjal** együtt 2 kor., négy oszt. 1.80, három oszt. 1.60, két oszt. 1.40, egy oszt. 1 korona előleges beküldése mellett

GYERKES MIHÁLY ig. tanítónál
Székelyudvarhely.

Tisztelettel értesítem a n. érd. helybeli, ugyszintén a vidéki közönséget, hogy a **16 év óta fennálló Gruninger-féle**

Czukrászdát

saját czégem alatt vezetem

Mely alkalommal felhívom a n. érd. közönség b. figyelmét, hogy rendelések pontosan és jutányosan eszközöltetnek, továbbá hogy az összes e szakba vágó ezíkket raktáron vannak u. m.: **bonbon-teasütemény, deszert sütemény, diós-és mákos-patkók, befőttek, ízek, a legfinomabb anyagokból izletes és legfinomabb kivitelben.**

A legfinomabb különlegességu **borok, pezsgők, likörök, rum, stb.** jutányosan kaphatók.

Miről is szives meggyőződést kér tisztelettel:

Fritz Gyula, czukrász
Gyulafehérvár. Hunyadi-tér 3 sz.

Szőlőoltványtelep

szállit, fejti tisztaságért jótállva legudasabb választékban a már évek óta elsőnek és legmegbízhatóbbnak ismert:

Kükküllőmentí

első szőlőoltvány telep

tulajdonos: Caspari Frigyes Medgyes

Nagykükküllő megre.

Tessék képes árjegyzéket kérni!

Az árjegyzékben találhatók az ország minden részéből érkezett **elismert levelek**, emnélfogva minden szőlőbirtokos megrendelésének megtétele előtt az ismerős személyiségektől úgy szö., mint írásbelleg bizonyosságot szerezhel magának **lent szőlőtelep feltétlen megbízhatóságáról.**

Felhívjuk a t. közönség becses figyelmét azon körülményre, hogy a **Közművelődés** jelen alakjában **hirdetéseket** is közöl.

Ennélfogva tért nyer lapunkban az adásvételi ügylet iránti érdeklődés is, a mennyiben birtokok eladását, vagy vételét, haszonbérleteket, állások betöltését, árverések vagy árlejtések határidejét, ipari és kereskedelmi cikkek ismertetését és ajánlását célszerűen lehet eszközölni, — továbbá gyógyfürdők, nyári lakok, szőlőkertek, gyógyító és tápszerek, borok, ásványvizek és másnemű italok eladására vagy vételére és mindennemű szükségletek kielégítésére igen kényelmes módon lehet eladót, illetve vevőt találni.

Sikeresen lehet továbbá a **Közművelődésben** való hirdetés útján értékesíteni eladásra szánt könyvtárakat, irodalmi műveket, zeneeszközöket, festményeket, könyveket, képeket, újságlapokat, szobrokat fegyvereket, régi pénzeket, ékszereket, butorokat, háztartási gazdasági és más eszközöket stb. stb.

Hirdetési feltételeink a következők:

Egy egész oldal területet elfoglaló hirdetés egyszeri közlési díja	K. 10.—
Egy fél oldal	„ 6.—
Egy negyed „	„ 4.—
Egy nyolczad „	„ 3.—
Egy tizenhatod „	„ 2.—
Egy harmincketted „	„ 1.—

Iparosok és kereskedők többszöri hirdetés megrendelése esetén 10% ár-
engedményben részesülnek.

A hivatalos hirdetések közlési díja külön árszabás alá esik és pedig cm. területes számítással, mely területnek egyszeri közlési díja 10 fillérben van megállapítva.

Hirdetések szövegezését is elvállaljuk, de annak fejében külön 1 korona díj számíttatik fel.

==== **A hirdetések díja előre fizetendő.** ====

Hirdetésekre vonatkozó megrendelések és pénzküldemények a kiadóhivatalba intézendők.

Tisztelettel
a kiadóhivatal.